

Elvek és szempontok közművelődési és szakkönyvtárak összevonásához

A munkahelyi közművelődési és szakkönyvtárak integrálásának gondolatát bizonyos gazdasági (takarékosági) kényszer és az életszerűsítés, a javítás szándéka szülte és szüli újra rendületlenül. Mivel Magyarországon az elmúlt negyven év során az ésszerűsítés és jobbítás szinonimájává vált a szervezeti átalakítás, indokoltnak tartjuk mindjárt az elején emlékeztetni arra a közismert alapigazságra, hogy mindenfajta átszervezés és összevonás csak akkor oldhat meg valamit, ha eleddig ennek hiánya volt a gyenge működés oka, illetve ha ennek folyamányaként jobb, hatékonyabb, szakszerűbb munkavégzés válik lehetővé. Esetünkben tehát akkor van értelme az integrációnak, ha általa az elvégzendő munka lehetőség szerint mindkét, de legalább az egyik könyvtártípusban magasabb színvonalú lesz, úgy azonban, hogy a másik típus működési színvonalja sem csökken. Óvakodnunk kell a gazdaságosság elvének szűk, pillanatnyi értelmezésétől és mindenféle kampányszerűségtől, viszont nem szabad késlekednünk az integrációval ott, ahol indokolt.

Az átszervezésben azért is különösen körültekintőnek kell lennünk, mert két eltérő állományú, funkciójú és szolgáltatásfajtájú könyvtár összevonásáról van szó, amelyekben bizonyos alapvető azonosságok mellett számos napi feladat és gyakorlat is lényegesen különbözik. Elvi megfontolások és gyakorlati tapasztalatok egybehangzóan bizonyítják, hogy azokban a kis- és esetleg középvállalatokban, intézményekben célszerű és hasznos az integráció, amelyeknek a termeléshez és az esetleges fejlesztéshez kívánatos szakmai és szakirodalmi információszükséglete nem haladja meg a közepes szintet. Ugyanakkor semmiképpen sem szabad kísérletezni az összevonással információigényes középvállalatok és legalább közepes információt kívánó nagyvállalatok könyvtárai esetében. Gondos egyedi elbírálást

igényelnek az olyan határesetek, amikor közepes információigényű kis- és középvállalatok külön-külön is megfelelően (elfogadhatóan) működő könyvtárai kerülnek szóba.

Feltétlenül érdemes integrálni – a fentiekkel összhangban – a két könyvtártípust abban az esetben, ha ennek eredményeként a korábban önálló helyiséggel nem rendelkező valamelyik könyvtár szabadpolcos, önálló helyiséghez vagy helyiségekhez jut, és az eddig rendezetlen, feltáratlan állomány könyvtári állapotba kerül; a korábbi szakképzetlen és/vagy társadalmi munkás könyvtáros munkáját szakképzett, főállású könyvtáros veszi át.

Az összevonások esetén különösen nagy figyelmet kell fordítani annak az alapelvnek az érvényesítésére, hogy a vállalat, intézmény szakmai és szakirodalmi információinak *egyetlen bázisa* legyen. Nem tekinthető megoldásnak az a napjainkban nem ritka gyakorlat, hogy az integrálás pusztán a szakkönyvtári könyvvállomány „közöbe adását” jelenti, és a termeléshez szükséges egyéb információhordozók (folyóiratok, úti- és kutatási jelentések, fordítások, szabványok és szabadalmak stb.) a könyvtártól független különböző egységek szakszerűtlen – a feltárást, hozzáférést, megőrzést nem biztosító – kezelésében maradnak vagy éppen mostantól odakerülnek.

Az integrált könyvtárak működésével kapcsolatosan az alábbi szempontok szem előtt tartását látjuk még a legfontosabbnak:

a) tartozzon a könyvtár a vállalaton belül bármelyik szervezeti egységhez (terv-, gazdasági, műszaki fejlesztési, személyzeti, oktatási stb.), mindenképpen *kettős* közművelődési és szakmai irányú) „bekötéssel” kell rendelkeznie. Ez azt jelenti, hogy a hiányzó irányt képviselő egységből fel kell ruházni valakit könyvtárrész-felelősi szerepkörrel;

b) ugyancsak kettős kötődés szükséges a magyar könyvtári rendszer egésze felől nézve:

azaz az SZMT központi könyvtárak és a szakági hálózati (koordinációs) központok és/vagy alközpontok érdekkörébe egyaránt. A leghasználhatóbb munkamegosztási formának az látszik, hogy az általános szakmai gondozást a hálózati központok és/vagy alközpontok végzik, természetesen folyamatos kapcsolatot tartva egymással is;

c) az integrált könyvtárak könyvtárosait fel kell készíteni mindkét könyvtártípus szakszerű kezelésére és működtetésére. Amennyiben (a korábbi) közművelődési könyvtáros lesz az összevont könyvtár kezelője-vezetője, úgy a szakági hálózati (al)központnak kell konferenciát vagy továbbképzést szerveznie és szaktanácsokat adnia a speciális feladatok ellátásához; ha viszont (a korábbi) szakkönyvtáros, úgy az SZMT központi könyvtár vagy a megyei könyvtár feladata lesz ugyanez;

d) az integrált könyvtárban a megnövekedett állomány, használói kör és szolgáltatástípusok figyelembevételével kell meghatározni a könyvtárosok számát. Alapelv, hogy e vonat-

kozásban sem kerülhet rosszabb helyzetbe egyik könyvtárfajta sem, mint amilyenben korábban volt. Szakképzetlen könyvtárossal vagy önálló könyvtárhelyiség híján könyvtárösszevonást nem szabad végrehajtani.

Az országos tapasztalatok alapján úgy látjuk, igen jó szolgálatot tenne az integráció ügyének a fenti elvekből és az eddigi gyakorlat tanulásaiból kiindulva elkészítendő működtetési ajánlás vagy tanácsadó. Ebben össze lehetne foglalni a két könyvtártípus eltérő feladataiból adódó sajátos tevékenységi-szolgáltatási formákat ugyanúgy, mint azokat a rész-munkákat, amelyeknek együttes, valóban integrált megoldása lehetséges az összevonás után. Amennyiben a – remény szerint – folyamatban levő gazdasági átrendeződés lehetővé teszi, még ezt megelőzően célszerű lenne az illetékesekkel arról tárgyalni, hogy a valódi integrációt nehezítő, kétféle forrásból származó fenntartási költségek valamilyen átrendezésére nem nyílik-e lehetőség.

Sz. Nagy Lajos

Lapozgató

Vallás és helyi társadalom címmel jelent meg *Kamarás István* tanulmánya a *Kultúra és Közösség* 1988/3-as számában. A szerzőnek nem ez az első, s remélhetőleg nem is utolsó olyan írása, amely a mai Magyarország vallási viszonyaival foglalkozik. A világszerte erősödő vallásos tendenciák, amelyek nemcsak az egyén elárvulása, fokozódó társadalmi kiszolgáltatottsága miatti közösségienyről tanúskodnak, hanem, úgy tűnik, a hit iránti valóságos szomjúság növekedését is kifejezik, Magyarországon is észrevehetően felerősödtek, a legkülönbélebb vallásos csoportok terjedésével jártak. *Kamarás István* ezúttal a hivatalos egyházak papjainak és híveinek életét érintő kérdésekről, hitéletük feltételeiről, világnézetük elfogadásáról és el nem fogadottságáról készített részletes, alapos, elsősorban vidéki példák leírásával gazdagított elemzést. A tanulmányból ezúttal is a szerző megváltoztathatatlanul demokrata logikája, s az értéktermelő és értékőrző gondolati rendszerek iránti hűséges rokonszenve érződik.

Modell-e az értelmiség? *Fónai Mihály* cikke, melyet *Az értelmiség modell-szerepéről egy kistelepülésen* címmel közöl a *Kultúra és Közösség* 1988/2-es száma, ezt a kérdést elemzi.

A mintául választott helység egy Szabolcs-Szatmár megyei nagyközség, Ibrány. A kutatás arra irányult, hogy a község lakossága vajon elfogadta-e a területén élő értelmiségiek életmódját, értéktudatát, magatartását mintának, ha igen, milyen mértékben és miképpen. A válasz röviden: nem. A vizsgálatból kiviláglik: csak az értelmiség tartja önmagát mintának, értékközvetítőnek, s ebből részint önértékelési zavarokra, részint a visszajelzés hiányára, elszigetelődésre kell következtetnünk. A környezetet sajnos nem osztozik velük a magukról alkotott előnyös vélekedésben: elsősorban az értelmiségi életmód jelent számukra nem követendő példát. Műveltségüket, tudásukat azonban elismerik. Az értelmiség viszont éppen ez utóbbival kapcsolatban érzi, hogy vannak restanciái. (*A. R.*)